

פתח דבר

תורה הוראה

ה'תורה' היא מלשון 'הוראה'¹, ספר הוראות המורה לכל יהודי את דרך החיים והטוב על ידי עשייתה, כמו שנאמר²: "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע... ללכת בדרכיו ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו... ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך... כי הוא חייך וארך ימך". ונאמר: "שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצום את בניכם לשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת"³. ונאמר עוד⁴: "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות". פסוקים רבים נאמרו בענין ציווי זה.

תורה אחת

התורה שבכתב והתורה שבעל פה אחת המה, כמו שכתב השל"ה⁵: הנה התורה היא אחת, כמו שכתוב⁶: "תורה אחת", והיא שתי תורות, דהיינו תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ובאמת הכל תורה אחת, כי כל תורה שבעל פה רמוזה בתורה שבכתב. והגאון מוילנא כתב⁷: כל הש"ס והמשנה מרומזים ומדוייקים בתורה שבכתב.

וכן לענין הלכה, ההוראות ההלכתיות הנלמדות מפסוקי התורה הינם על פי קבלת חז"ל ולימודם בתורה שבעל פה.

לימודים רבים דרשו חז"ל מהתורה, אך לא כולם נפסקו להלכה.

החיבור ומטרתו

החיבור 'תורה אחת' מקבץ את השמועות והדינים שדרשו חז"ל מפסוקי התורה עם פסק ההלכה בשולחן ערוך, שהיא החותמת ההלכתית של משפטי התורה, במטרה לאפשר לכל יהודי להתחבר למשמעות ההלכתית הנלמדת מפסוקי התורה, ובכך להנגיש את משפטי התורה לכל יהודי, כמו שנאמר⁸: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשתו".

מהחומש להלכה

כתיבת חיבור המאחד ומחבר את התורה שבעל פה עם התורה שבכתב אליבא דהלכתא, מלאכה קשה ומורכבת היא, הדורשת יגיעה רבה וסייעתא דשמיא⁹, שכן ישנן רבבות דרשות חז"ל הפזורות בים התורה שבעל פה, אשר מהם יש לזקק ולבאר את הלימודים והמסקנות שנפסקו להלכה, ולהנגיש הכל בדרך קצרה וברורה.

והתבוננתי וראיתי שעל מנת להוציא לפועל את מטרתי בדרך סלולה ונכונה, יש צורך לכתוב את החיבור על פי כללים מוצקים, אותם הבאתי בראש החיבור. כללים אלו נכתבו על פי עקרונות של התמקדות בגופי ההלכות שדרשו חז"ל מהתורה, תוך היצמדות למקורות חז"ל, ולמסורת פסיקת ההלכה לדורות.

דרך לימוד מקורית

דרך לימוד זו של חיבור ההלכה לחומש, היתה דרכם של רבותינו טרם כתיבת המשנה¹⁰, בדרך זו חיברו התנאים את מדרשי ההלכה¹¹, אשר בהם ייסדו את התורה שבעל פה, וכדברי החפץ חיים¹²:

1. מכילתא דר"י (שמות יח, טז). גיטין מד. וברש"י שם. ועיין
 2. דברים ל, טו-טז.
 3. שם לב, מו. 4. שם ח, א. 5. בהקדמה לתולדות אדם.
 6. במדבר טו, כט. 7. קונטרס עץ חיים, ג. 8. דברים ל, יד.
 9. סוטה ז: 10. אגרת רש"ג. 11. סנהדרין פו. 12. בהקדמה
 לפירושו לת"כ.

'נפלאתי מאוד מדוע מוזר לימוד הזה (של מדרשי ההלכה) מישראל כי אם למעט מזעיר יחידים שבדור, כיון שהיא יסוד תורה שבעל פה, ובפרט לפי המדרש¹³ ששואלין (את האדם) על זה' (לאחר מותו אם עסק בלימוד התורה כהנים).

בדרכו של רבי עקיבא

חיבור זה נכתב בהשראת חיבור שכתבתי בנערותי, על רבי עקיבא ותלמידיו, העוסק במשנת חייהם ודרך לימודם הלכה למעשה. ידוע שהתורה שבעל פה כולה אליבא דרבי עקיבא היא¹⁴, ודרכם של ר"ע והתנאים בתורה היתה לדרוש את המקראות הלכה למעשה¹⁵.

והנה כעת זיכני ה' להנגיש לכלל ישראל את התורה ע"פ דרכם ואליבא דהלכתא, בבחינת 'יין ישן בכלי חדש'.

קיום התורה כולה בזמן הזה

יש לציין כי למרות החזון והיגיעה להנגיש את משפטי התורה אליבא דהלכתא ככל הניתן, בעונותינו הרבים שאין בית מקדש, ואין סנהדרין, ואין טהרה, ורוב ישראל אינם בארץ ישראל, ישנן מצוות והלכות רבות שדרשו חז"ל מפסוקי התורה שאמנם הבאנו אותם בחיבורינו, וראוי לומדם¹⁶, אך לא ניתן לקיימם בפועל בזמן הזה¹⁷.

חיבורים מקבילים

חיבורים שונים נתחברו במרוצת השנים במטרה לאחד ולחבר את התורה שבכתב עם התורה שבעל פה, המפורסמים שבהם: ילקוט שמעוני, תורה תמימה ותורה שלמה. כל מחבר בדרכו ובמטרתו.

אולם עד היום לא נתחבר חיבור הלכתי המחבר את התורה שבכתב עם התורה שבעל פה אליבא דהלכתא עם פסק ההלכה, בדרך קצרה ומקורית.

בצאתי מן הקודש

אוחילה לאל אחלה פניו, יזכני שיתפשט חיבור זה בכל ישראל, למען אהיה בכלל מזכי הרבים ומעתיקי השמועה. ויהי רצון שחיבור זה יעורר הלבבות לידעת התורה אליבא דהלכתא על מנת לקיימה, ובכך יתרבה כבוד התורה¹⁸. ולמען רחמיו וחסדיו לא תפסוק תורה מזרעי, כדכתיב¹⁹: "לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם".

המחבר

אברהם יצחק הכהן

אינו נוהג אלא כשיש סנהדרין (רמב"ם קידוה"ח פ"ה ה"ב). דיני קנסות כגון גזילות וחבלות, תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה, אונס ומפתה וכיוצא בהן אין דינים אלא ב"ד מומחים הסמוכים בא"י (סנהדרין פ"ה ה"ח, ועיין שו"ע חו"מ סי' א סע' א-ה). פרה אדומה ומחצית השקל אינם נוהגים אלא בפני הבית (חינוך מצוה שצ"ז; רמב"ם שקלים פ"א ה"ח). דיני יובל, עבד עברי, בתי ערי חומה, שדה חרמים, תרומות ומעשרות, אינם נוהגים אלא בזמן שרוב ישראל דרים בארץ ישראל (רמב"ם יובל פ"י ה"ט; איסור"ב פ"כ ה"ג. ועיין שו"ע יו"ד סי' שלא סע' ב). דיני סוטה; אין לנו היום מי סוטה (עיין סוטה פ"ט מ"ט. ועיין שו"ע יו"ד סי' קעב סע' ז). 18. כמו שכתב הרמב"ם (סנהדרין פכ"ד ה"י): אין כבוד התורה אלא לעשות על פי חוקיה ומשפטיה. 19. ישעיה נט, כא.

13. מדרש משלי י, א. וכך נאמר שם: בא לפניו (לפני הקב"ה) מי שיש בידו הלכות, הקב"ה אומר לו: בני! תורת כהנים למה לא שנית? שיש בה טומאה וטהרה, וטומאת שרצים, וטהרת שרצים, טומאת נגעים, וטהרת נגעים, טומאה וטהרת נתקים ובתים, טומאה וטהרת זבים ולידה, טומאת מצורע וטהרתו, סדר ויודיו יום הכפורים, וגזירות שוות, ודיני ערכים, וכל דין שדנו ישראל לא דנו אלא מתוכו. ע"כ. ועיין ביאור הלכה סי' קנה סע' א. 14. סנהדרין פו. ועיין יבמות סב: 15. עיין ברכות סא: וירושלמי סוטה פ"ה ה"ה. 16. כמו שכתב הרמב"ם (פהמ"ש סוף מנחות): ראוי לאדם לעסוק בעניני הקרבנות ולהתבונן בהן, ואל יאמר שהם דברים שאין להן צורך היום כדרך שאומרים הרבה מבני אדם. ועיין 'תורה אחת' ויקרא ו, יח. 17. דיני נפשות אינם נוהגים אלא בפני הבית ובלשכת הגזית במקדש (עיין 'תורה אחת' דברים יז, ט. ועיין שו"ע חו"מ סי' ב סע' א). קידוש החודש ע"פ ראייה

כללי החיבור

היה רבי מאיר אומר¹: לעולם הוי כונס דברי תורה כללים, שאם אתה כונסם פרטים מייגעים אותך ואין אתה יודע מה לעשות². ופסק הרמב"ם³: יהיו דברי האדם מעטים ועניניהם מרובים, והוא שצוה חכמים ואמרו⁴: לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה⁵.

1. דרשות חז"ל בהלכה הובאו בד בבד עם פסקי ההלכה הנגזרת מהם, שהם החותמת ההלכתית של משפטי התורה:

בהלכות הנהגות היום, הובאו פסקי השולחן ערוך והרמ"א⁶, עם ציון דעות הפוסקים החונים עליהם. ובהלכות שאינן נוהגות היום⁷, הובאו פסקי הרמב"ם⁸ מחיבורו 'משנה תורה'⁹, עם ציון דעות שאר הפוסקים¹⁰.

2. דינים שדרשו חז"ל והושטמו בהלכה¹¹, לא הובאו בחיבור.

3. שו"ת ודינים המסתעפים מגוף דרשות חז"ל, לא הובאו בחיבור¹².

4. בהלכות שאינם נוהגות היום, במקום שהרמב"ם שינה ממקור הדין¹³ שדרשו חז"ל¹⁴, או נקט כדרשה שנדחתה בגמרא¹⁵, או כתב פסוק שלא כצורתו¹⁶, או נקט כמדרשי הלכה ושאר ברייתות נגד משנה

ואחרונים. 13. בין בחיבורו משנה תורה, ובין שסתם במשנה תורה והביא בפה"מ לימוד אחר מהמקורות. 14. דעות פ"א הל' ה-ו. ושם פ"ה הי"א (ובכ"מ שם). ע"ז פ"ג הל' ג, ושם פ"ו ה"ד (ובלח"מ). נשיאת כפים פ"ד הי"א (ובלח"מ). הל' יבום פ"ה הכ"ז. סוטה פ"ד ה"ז. שחיטה פ"ג הי"ז (ובכ"מ). שבועות פ"א ה"ט (ובכ"מ). נדרים פ"א ה"י (ועיין שו"ת ברכת אברהם, נדרים פ"א). מתנ"ע פ"ה הכ"ו. מע"ש פ"ג ה"א, ושם ה"ד (ובר"י קורקוס). בכורים פ"ב ה"א, ושם פ"ב ה"ח (אך עיין ר"י קורקוס שם). שמיטה פ"ט ה"ו. יובל פ"א ה"ו. בית הבחירה פ"ג ה"ו. כלי המקדש פ"ד ה"ד. ביאת מקדש פ"ה ה"ז, ושם פ"ח ה"ד (ובלח"מ). איסור"מ פ"ב ה"י (ובכ"מ), ושם פ"ה הי"ח (ובלח"מ). מעה"ק פ"ג ה"ב (ובלח"מ), ושם פ"ד ה"י, ושם פ"ה ה"ד (ובכ"מ). ובע"מ פ"ג ה"ה (ובלח"מ), ושם פ"ה ה"ז, ושם פ"ב ה"יט, (ובכ"מ), ושם פ"ד ה"יב. ושם פ"ח ה"ט"ו (ובכ"מ 'אינו נוה' ל"י). ושם שם ה"ט"ז (ובנו"כ), ושם פ"ט ה"י"א, ושם שם ה"ג (ובלח"מ). תו"מ פ"ב ה"ט (ובלח"מ) שם ה"ה, (ובכ"מ) פ"ג ה"ג (ובלח"מ), ושם פ"ח הי"א (ובלח"מ). פסה"מ פ"ב ה"ג (ובלח"מ), ושם ה"א (ובכ"מ). פסה"מ פ"א ה"יב. קרבן פסח פ"ה ה"ט (וראב"ד). עבודת יוה"כ פ"ב ה"ב (ועיין בהר המוריה שם), ושם שם ה"ו, ושם פ"ג ה"ה (וב'תורה אחת' ויקרא טז, טז). חגיגה פ"א ה"ד (ועיין בכת"ל שם), ושם פ"ב ה"א (ובלח"מ), ושם שם ה"ג. שגגות פ"י ה"ה (ובלח"מ), ושם פ"ג ה"א (ובלח"מ). בכורות פ"ד ה"ג (ובלח"מ). מחוסרי כפרה פ"ד ה"ג. פרה אדומה פ"ד ה"ה. משכב ומושב פ"א הי"ב (וראב"ד), ושם הי"ד (ובכ"מ). אבה"ט פ"ג ה"א (ובלח"מ). כלים פ"ג ה"ה (וראב"ד). נזקי ממון פ"ח ה"ה (ובלח"מ). הל' רוצח פ"א ה"ט. עבדים פ"ב ה"ד, ושם ה"ח (ובלח"מ). סנהדרין פ"א ה"ג, ושם פ"ג ה"ה (ובכ"מ), פ"ג ה"א (ובכ"מ). ובב"י חו"מ ס"י ח, ושם פ"ה ה"א (ובכ"מ ולח"מ), ושם פ"ד ה"א, ושם פ"ט ה"ח, ושם ה"י (ובכ"מ), ושם פ"ז ה"א (ובלח"מ). אך עיין 'תורה אחת' דברים כה, ג בהערה). עדות פ"א ה"ד, ושם פ"ה ה"ח (ועיין כ"מ שם), ושם פ"ט ה"ב, ד (ובכ"מ ונו"כ שם), ושם פ"ה ה"א (ובכ"מ), ובב"י חו"מ ס"י לד). ממרים פ"ג ה"ח. מלכים פ"א ה"ב (ובכ"מ שם ה"א), ושם פ"ד ה"א, ושם פ"ט ה"ה (ובכ"מ). ושם פ"י ה"ז (ועיין 'תורה אחת' בראשית יז, ט בהערה).

15. אישות פ"ג ה"א. נערה בתולה פ"ג ה"ב (ובכ"מ). שבועות פ"א ה"ג (ועיין תמורה ג:). כלי המקדש פ"ט ה"ט. מעה"ק פ"ה ה"ג (ובכ"מ). תו"מ פ"ג הי"ח (ובלח"מ). שגגות פ"ב ה"א (ובלח"מ). מלכים פ"ט ה"ה (ובכ"מ). 16. ע"ז פ"ה ה"ד.

1. ספרי דברים (פיסקא שו). 2. ושנו רבותינו (תנחומא כי תשא ס"י טז): בפסוק (שמות לא, יח): 'ויתן אל משה ככלתו. שני לחת העדת': וכי כל התורה למד משה? והלא כתוב (איוב יא, ט): 'ארכה מארץ מדה?' אלא כללים כללים לימדה הקב"ה למשה. 3. דעות פ"ב ה"ד. 4. פסחים ג: (מימרא דרבי מאיר). 5. דרך הקיצור הוא דרך הכללים. מקבילותם מציון בדברי חז"ל (ברכות נט): 'קצרו של דבר' וכו', המתפרש כענין של כלל. 6. דהשו"ע ב"תרא לרמב"ם, וביור את פסק ההלכה מפסקי ראשונים ואחרונים עד זמנו, וחיבורו נתפשט בכל ישראל. אולם בהלכות בהם השו"ע פסק כדברי הרמב"ם אלא שהרמב"ם הרחיב יותר במקור הדין, הבאנו את דברי הרמב"ם, ובהערה ציינו לפסק השו"ע. 7. משא"כ בהלכות הנהגות, שכן כתב בשו"ת גינת ורדים (חו"מ כלל ג ס"י טז): 'האינא בכל המקומות מנהג אחד הוא דלא ננדי מדברי מרן בשולחנו הטהור, אף שהוא נגד הרמב"ם', והוכיח כן בראיות ברורות. 8. בנחישות דיעת מקורות חז"ל טרם לימוד פסקי הרמב"ם, כתב הרא"ש (בשו"ת כלל לא ס"י טז): 'כל המורים הוראות מתוך דברי הרמב"ם ז"ל ואינן בקיאי בגמרא לידע מהיכן הוציא דבריו, טועים להתיר האסור ולאסור את המתיר. כי לא עשה כשאר המחברים שהביאו ראיות לדבריהם, והראו על המקומות היכן דבריהם בגמרא ומתוך זה יכול לעמוד על העיקר ועל האמת. אבל הוא כתב ספרו כמתנבא מפי הגבורה, בלא טעם ובלא ראיה, וכל הקורא בו סבור שמביין בו ואינו כן, שאם אינו בקי בגמרא אין מביין דבר לאשורו ולאמתו, ויכשל בדיון ובהוראה. לכן לא יסמוך אדם על קריאתו בספרו לדון ולהורות, אם לא שימצא ראיה בגמרא. וכן שמעתי מפי אדם גדול בברצלונה שהיה בקי בתלמוד סודי, ואמר: תמהנתי על בני אדם שלא למדו גמרא, וקורין בספרי הרמב"ם ז"ל, ומורים ודינים מתוך ספריה, וסבורין שיכירו בהם. כי אמר: אני מכיר בעצמי כי בשלשה סדרים שלמדתי אני מביין כשאני קורא בספריה, אבל בספריה בהלכות קדשים וזרעים, איני מביין בהם כלום, וידעתי שכך הוא להם בכל ספריה. נאום הכותב אשר בן ה"ד יחיאל זצ"ל. עכ"ל. 9. שפירוש המשנה כתב רבינו בצעירותו, וגם לא דקדק במשנה טובא (מה"ר קורקוס הל' תרומות פ"א הי"א). ופעמים חזר בו בספרו 'יד החזקה' ממה שפסק בפירוש המשנה. וכתב הב"י (יו"ד ס"י רצד): כשהרמב"ם סותר עצמו מפירוש המשניות לחיבור ה"ד, אין לסמוך אלא על מה שכתב בחיבורו. 10. במקומות שנחלקו על הרמב"ם. 11. היינו בשולחן ערוך בהלכות הנהגות היום או ברמב"ם בהלכות שאינם נוהגות היום. 12. וכן דינים שדרשו ראשונים

וגמרא דידן¹⁷ או כירושלמי נגד הבלבלי¹⁸. וכן במקום שהביא תחילת דרשה¹⁹ או סוף דרשה²⁰, או שגרס אחרת מגמרתנו²¹, כללו של דבר: כל פסק שיש בו קושי או סתירה לכללים דקיימא לן כוותיה²², נכתב לאחר דרשת חז"ל 'פסק הרמב"ם', בלא תיבת: "וכן"²³, ובהערה צויין מה שנחוץ להעיר מאותו ענין. וזכור כלל זה.

5. דרשות חז"ל בברייתא או בגמרא מתייחסות לפיסקה ממשנה, הבאנו לפני אותם דרשות את דברי המשנה שעליה נסובה הדרשה²⁴.

6. כשיש כמה מקורות לדין אחד, הבאנו את המקור המופיע בגמרא דידן²⁵, לפי שהוא בתרא²⁶ ועיקר²⁷, ובהערה ציינו הפניות לשאר מקורות לפי הענין.

7. דרשות חז"ל הטעונות ביאור, ביארנו בכתב קטן ובסוגריים עגולות, על פי רש"י לרוב. במקומות בהם קיימת מחלוקת בביאור הדרשה, ביארנו בסוגריים מרובעות ע"פ הפירוש המכוון אליבא דהלכתא, ובהערה ציינו גם את הפירוש האחר.

8. דרשות חז"ל בענייני אגדה²⁸ שהבאנו בחומש בראשית ובשאר פסוקים שאינם עוסקים בענייני הלכה, הובאו רק הדרשות שאינם סותרות את הנאמר בגמרא²⁹ ובהלכה.

9. לשונות חביבור: 'שנו חכמים', תרגום הוא לברייתות הפותחות ב'תנו רבנן'. 'שנינו בברייתא', תרגום ל'תניא'. 'שנינו' או 'שנה', תרגום הוא ל'תניא', 'תנן' ו'תני'.

10. מנין המצוות שצויינו במדור "מצוות התורה", הינם ע"פ שיטת הרמב"ם בספר המצוות. נוספו לזה הפניות לספר החינוך, סמ"ג וסמ"ק. וכן הפניות לפסקי הלכה ברמב"ם ובשולחן ערוך.

שהזכירו להדיא טעם או מקור אחר. במקומות בהם פסק ההלכה ברמב"ם או בשו"ע אינו יצא מדרשת חז"ל, אך שייך לאותו ענין, השמטנו תיבת 'וכן' (עיין 'תורה אחת' בראשית יב, טז). ובמקום שלפי עניין הדברים לא שייך לכתוב 'פסקי הרמב"ם', כתבנו 'כתבי הרמב"ם' (עיין 'תורה אחת' בראשית ב, ז). 24. ובמפתח הכללי שבסוף הספר ערכנו מפתח ייחודי לסדר המשנה, בו ניתן למצוא את המשניות שמקורם בדרשות חז"ל. 25. ובמקום שיש בגמרא עצמה כמה מקורות לדין מסויים, הבאנו את המקור של הדעה שקיימא לן כמותו ע"פ הכללים. ובמקום שאין הכרעה, ציינו את כלל המקורות. 26. כמו שכתב הר"ף (עירובין לה:): על גמרא דילן סמכין, דבתרא הוא. ועיין רדב"ז ח"ב סי' תרעה. 27. כמו שכתב בשו"ת מהרי"ל (סי' קמה): אנו אין לנו אלא תלמוד דידן, דעיקר. 28. בחשיבות דברי אגדה שנינו בספרי (דברים פיסקא מט): דורשי הגדות אומרים: רצונך להכיר את מי שאמר והיה העולם? למוד אגדה, שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם ומדבק בדרכיו. ע"כ. וכדרך שלא הפרידו חז"ל במדרשי ההלכה בין הלכות לאגדות לקובץ נפרד, כך אנו לא חילקנו [וכן מציינו בספר אנדאטא דבי רב, שהיה כתוב שם גם הלכות פסוקות. עיין סנהדרין נז:]. דרשות באגדה שיש במשמעותם הוראה מעשית, אם נפסק אותו ענין בהלכה הבאנו, ואם לא, לא הבאנו. דרשות באגדה העוסקות בענייני אחרית הימים, לא הבאנו, ופסק הרמב"ם (מלכים פי"ב ה"ב): לעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך במדרשות האמורים בעניינים אלו וכיצא בהן, ולא ישלים עיקר, שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה. ע"כ. אף בדברי הגדה נקטנו את הדעה שקיימא לן כמותו, ע"פ הכללים. 29. דאע"ג אינן למדים ממדרש, דבר שאינו הפך השי"ס למדים (ר"ת בספר הישר). וכ"כ היד מלאכי (כללי התלמוד, עב). ובכמה מקומות מציינו שהביאו התוספות מדרשי אגדה (ר"ה יא, תענית י, יבמות קג, גיטין ס; ב"ק פב, ב"מ פו; ב"ב קכא, סנהדרין כ, ועוד). ומציינו מדרשי אגדה שנפסקו להלכה; עיין 'תורה אחת'; בראשית ט, ה. ושם יב, ז. ושם כ, ב. ושם מו, א. ויקרא כג, ג בהערה. ושם שם, מ בהערה. במדבר לב, יד. ודברים ו, ו בהערה.

סוטה פ"ד ה"ב. תרומות פ"ג ה"כ. איסור"מ פ"ב ה"ח. פסח"מ פי"א ה"ח. 17. במקומות אלו נקט כמדרשי הלכה ודלא כמשנה או גמרא דידן: הל' ע"ז פ"ה ה"י. תשובה פ"י ה"ד. חמץ ומצה פ"ו ה"ו (עיין 'תורה אחת' שמות יג, ח). סוטה פ"ג הכ"ד, ושם פ"ד ה"ט. איסור"ב פ"ה ה"ג (ובמעשה רוקח שם). מאכ"א פ"ט ה"ב (ובלח"מ). נדרים פי"ב ה"י. ערכין פ"ו ה"א (ובכ"מ). כלי המקדש פ"ג ה"י. ביאת מקדש פ"ג ה"ב (עיין 'תורה אחת' ויקרא יג, מו בהערה), ושם פ"ה ה"יג (עיין 'תורה אחת' שמות מ, לא בהערה). איסור"מ פ"ג ה"ו. תוי"מ פ"ח ה"ב (ובכ"מ). קרבן פסח פ"ז ה"א. חגיגה פ"א ה"ד. תמורה פ"ג ה"א. פרה אדומה פי"א ה"ב (ובראב"ד וכ"מ). חובל ומזיק פי"א ה"ה (עיין 'תורה אחת' כא, כד בהערה), ושם פי"ב ה"ט (פסק במדרש"ג שמות כא, יט נגד משנה בב"ק פ"ח מ"א, ושם בגמרא דף פה). רוצח פ"א ה"ז, ושם פי"ה ה"ח. מלוה ולוה פ"ג ה"ה (ובלח"מ). [סנהדרין פ"א ה"ב (פסק כמדרש תנאים נגד ברייתא דגמרא)], ושם פי"כ ה"א (פסק כמכילתא נגד ברייתא דגמרא). ממרים פ"ה ה"ד. 18. הלי גניבה פי"ד ה"ט. ממרים פי"ז ה"ב (וברדב"ז). מלכים פי"א ה"ג. 19. הלי אבל פי"ד ה"ב (ובכ"מ). מעה"ק פי"ה ה"ב. 20. ברכות פי"א ה"ג. מאכ"א פי"א ה"א (בי"י ו"ד סי' עט). שחיטה פי"ג ה"ב (ובלח"מ). ולבן כר"י נגד רבנן. פי"ז ה"ה (ובלח"מ). גניבה פ"ט ה"ז. רוצח פ"ה ה"י. 21. עיין כלי המקדש פ"ט ה"א (ובכ"מ). 22. הל' ע"ז פי"ב ה"י (פסק כאביי נגד רבא). חמץ ומצה פ"ג ה"י (פסק כרב יוסף נגד רבה). עיי"ש בכ"מ). יבום וחליצה ה"ב (ובלח"מ). פסק כר"י נגד רבנן. ושם ה"י (פסק כר"א נגד ר"ע. עיי"ש בכ"מ). בית הבחירה פ"א ה"ג וע"ז פ"ד ה"ד (פסק כר"ל נגד ר"י). סנהדרין פ"ג ה"ג (פסק כר"מ נגד רבנן). 23. וכן במקום שיש ברמב"ם או בשו"ע שנינו, הוספה או הגבלה בדין שדרשו חז"ל מענין הפסוק. יש לציין שברוב ההלכות ברמב"ם וש"ע מובא הדין ללא המקור משום שעיקר כוונתם היתה להשמיענו את הדין (עיין לח"מ מעה"ק פי"ה ה"ז. ושם פי"ה ה"ב), וסמכו הם על דרשת חז"ל שבמקורות. ולכן אף כשהרמב"ם והשו"ע לא ציינו את מקור ההלכה, כתבנו לאחר דרשת חז"ל במקור ההלכה: "וכן פסק הרמב"ם" או וכן נפסק בשו"ע, אם לא